

NÁKLADY A RENTABILNOST PĚSTOVÁNÍ OZIMÉ ŘEPKY V POLSKU ZA VEGETAČNÍ OBDOBÍ 2002/3

*Costs and rentability in the winter rape cultivation
in the vegetation period 2002/03*

TADEUSZ WALKOWSKI

Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin, Zakład Roślin Oleistych, Poznań

Úvod

Mezi mnoha vlivy které rozhodují o rentabilitě produkce ozimé řepky se velký význam připisuje pěstitelem zvolené technologii produkce. Správná pěstitelská technologie zvolená podle místních přírodních a podmínek a organizace na podniku podmiňuje odpovídající výnos semen s parametry jakosti podle požadavku tukového průmyslu.

V procesu produkce je povinností dodržovat zásady racionálního používání hnojiv, prostředky ochrany rostlin, pracovními i energetickými vstupy pro získání přírůstku výnosu s větší hodnotou než činily náklady při současném ohledu na ochranu přírodního prostředí.

Při kalkulaci nákladů a tržeb na 1 ha ozimé řepky je významná úroveň nezbytných nákladů, které umožňují získat odpovídající výši výnosů a uspokojivý ekonomický efekt racionálně úsporný příznivý pro dvě kontrolní skupiny: prostředí (proekologický efekt) a pěstitelská technologie (efekt intenzity).

Při proekologické technologii se využívá výnosotvorná role úrodného stanoviště a výběr vhodné odrůdy podle podmínek půdně klimatických. Připouští se nahrazení orby energeticky méně náročným zpracováním půdy např. kultivátorem.

Kromě toho se doporučuje:

- aplikace plevelohubných prostředků podle prahů ekonomicke škodlivosti nejvíce škodlivých plevelů a plné uplatnění agrotechnických metod pro ničení plevelů směrem na pečlivou, nejčastěji klasickou přípravu půdy pro výsev při zohlednění posklizňových zbytků po sklizni předplodiny
- v systému hnojení ozimé řepky se v širším pohledu zohledňují znalosti a nahrazení minerálního hnojení za organické a ve velkých podnicích i aplikace kejdy před výsevem i během jarní vegetace
- P a K hnojiva se aplikují v minimálním objemu, který ale nezpůsobuje pokles přírodního obsahu živin v půdě
- ochrana porostu před škůdci se provádí jen v nezbytném rozsahu na základě důkladné znalosti o stavu ohrožení, podle prahů ekonomicke škodlivosti a podle předpokládaného rozvoje škodlivých organismů.

Při intenzivní technologii – se používají vstupy do výroby racionálně úsporně, které umožňují:

- aplikaci optimálního objemu hnojiv
- komplexní, ale racionálně úspornou ochranu porostu před škodlivými organismy
- plnou mechanizaci všech produkčních vstupů umožňující garantovat termíny zásahů spojených s výsevem, plečkováním či jiným ošetřováním, hnojením, ochranou a sklizní a které umožňují vytvářet optimální podmínky pro růst a vývoj rostlin, tak aby se ve vysokém stupni eliminovalo riziko vyzimování.

Při zpracování kalkulace se vychází z následujících podkladů:

- různá výše výnosů: technologie proekologická výnos 2,16 t/ha (2,4 t/ha výnos biologický) a technologie intenzivní 2,97 t/ha semen (3,3 t/ha výnos biologický), když jsou započteny sklizňové ztráty asi 10%
- velikost výsevku (uznané a mořené osivo ve stupni alespoň 1. přesev), optimální hustota rostlin/m² podle standardní technologie: u technologie proekologické na horní úrovni doporučení, u technologie intenzivní na spodní hranici doporučení
- dávky hnojení P,K mají být odpovídající exportu fosforu či draslíku odvezeným výnosem semen z pole (kalkulace a objem hnojiv vychází z cen z července 2002) a dusíkatá hnojiva v kalkulaci vychází z potřeb N na požadovaný výnos podle cen z února 2003
- hnojení N,P,K je plně efektivní jen v podmírkách regulovaného režimu výživy půdy a proto se do nákladů na hnojiva započítávají i náklady na vápnění
- hodnota hnoje je vyjádřena podle obsahu a cen N, P₂O₅, K₂O za průměr cen v minerálních hnojivech z července 2002
- ochrana proti plevelům:
 - v proekologické technologii je založena na aplikaci půdních herbicidů před výsevem řepky při jejich vyplavení z půdy (snad k předplodině – pozn. překladatele) a na jaře, tam kde je to možné a vhodné jednorázově plečkovat meziřadí nebo aplikovat na list herbicidy
 - při intenzivní technologii je ochrana proti plevelům založena na aplikaci směsi herbicidů po výsevu řepky s cílem odstranit plevel již jako konkurenty mladých rostlin
- ochrana proti škůdcům v technologii proekologické v sobě zahrnuje: ochranu proti krytonosci řepkovému a blýskáčku řepkovému. V intenzivní technologii se navíc provádí ochrana proti šešulovým škůdcům (krytonosec šešulový a bejlomorka kapustová) a v případě potřeby i ochrana proti mšici zelné.

Pesticidy jsou v kalkulaci oceněny průměrnými cenami v době jejich použití. Pracovní a dopravní náklady se oceňují průměrnými cenami za mechanizační služby během vegetace 2002/03 ve většině vojvodství Polska a to tak, že zůstaly nebo se zvýšily v průměru o 10% proti nákladům roku 2002. Náklady spojené s hnojením se oceňují 28% (podle IUNG = institut půdoznařství) z ceny hnojiv.

V srpnu 2003 činila cena standardní řepky (vyčištěná, vlhkost do 7%) 1030-1090 zlotých (dále PLZ, 1 PLZ je asi 7 Kč) za 1 t semen proti 870-890 PLZ ve stejném období minulého roku. To je růst cen o 17%. Cenu semen standardní řepky (1060 PLZ/t) se ustálila

v relaci na potravinářskou pšenici (asi 460 PLZ/t pšenice bez doplatku) na úrovni 1:2,3, což je vůbec nejvýhodnější poměr během posledního pětiletí (tab.1).

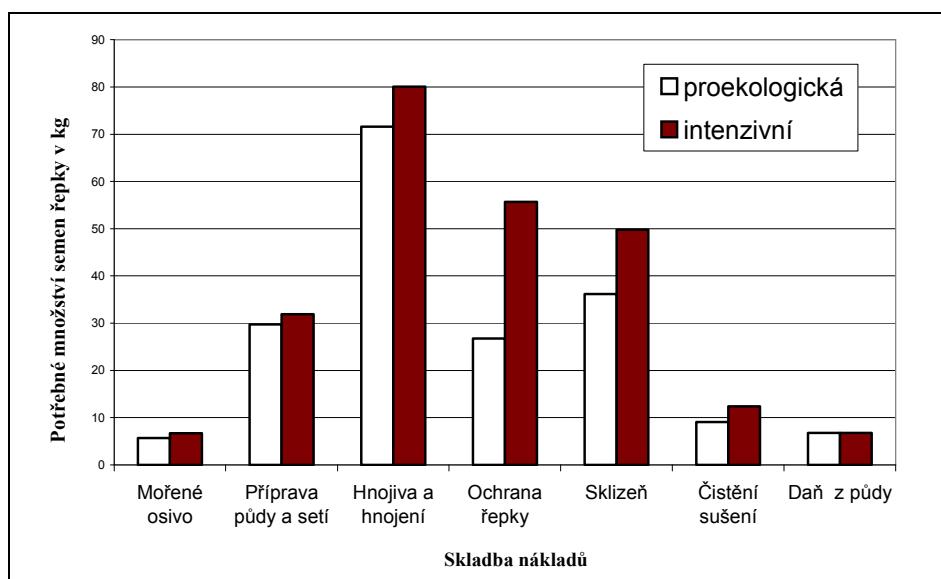
Tab. 1: Výkupní cena řepky a potravinářské pšenice (PLZ/t) za roky 1999 – 2003.

Roky	Ceny		Poměr cen řepka : pšenice
	řepky	pšenice *	
1999	643	430	1,50:1
2000	806	508	1,59:1
2001	822	505	1,63:1
2002	880	430	2,05:1
2003	1060	460	2,30:1

* Ceny bez doplatků. Zdroj GUS, výpočet vlastní.

Náklady bezprostředně vložené na 1 ha řepky činily u technologie proekologické 1970 PLZ, to je 912 PLZ/t semen a vrátil je výnos semen 1,86 t/ha. U intenzivní technologie činily při racionálním použití vstupů 2580 PLZ/ha, to je 869,7 PLZ/t semen a vrátily se výnosem 2,43 t/ha.

Výsledky kalkulace ukázaly, že pěstitel, který prodá ozimou řepku ze sklizně 2003 v průměru za 1060 PLZ/t, získá z každého hektaru asi 320 PLZ u technologie proekologické a 570 PLZ při použití technologie intenzivní (tab.2).

Obr. 1. Struktura přímých nákladů u řepky ozimé ve vegetační sezóně 2002/03 v pěstelské technologii proekologické a intenzivní. Údaje v kg semen řepky na úhradu nákladů.

Tab. 2: Kalkulace nákladů na pěstování ozimé řepky pro sklizeň 2003

Ukazatel	Jednotka	Cena za jednotku (PLZ)	Technologie proekologická		Technologie intenzivní	
			množství	PLZ	množství	PLZ
OSIVO				60		71
Uznané osivo	kg	12	4	48	3	36
Moření 1 kg osiva		3	4	12		
Brasikol 250 FS (10 ml) + Sarfun T(4g)		6			3	18
Cruiser OSR 322 FS (11,25 ml)		—		—	—	17
– Dodatečná zlepšení kvality osiva*						
(40% hodnoty osiva)*						
PŘÍPRAVA PŮDY				315		338
podmítka a vláčení	h	66	1 h 20'	88	1 h 20'	88
seťová orba	h	90	1 h 40'	150	—	—
předseťová příprava	h	66	30'	33	—	—
výsev	h	66	40'	44	—	—
– ošetření po setí (agregát)	h	150	—	—	1 h 40'	250
Hnojiva a hnojení				759		849
Org. hnojiva (1/4 dávky hnoje)	t	18	7,5	135		-
– Průmyslová hnojiva						
Vápenec (1/4 dávky)	t	60	0,5	30	0,5	30
N	kg	1,51	110	166	160	242
P ₂ O ₅	kg	2,35	60	141	80	188
K ₂ O	kg	1,03	90	93	130	134
– Listová hnojiva						
Močovina	kg	1,42	20	28	20	29
Basfoliar 36 Extra	l	4,00	—	—	10	40
Transport a aplikace (28% z ceny hnojiv)				166		186

Ukazatel	Jednotka	Cena za jednotku (PLZ)	Technologie proekologická		Technologie intenzivní	
			množství	PLZ	množství	PLZ
Ochrana rostlin (prostředky a aplikace)				284		590
– Herbicidy						
Command 480 EC + Butisan 400 SC	l	280+110	–	–	(0,2+2)	276
Command 480 EC + Treflan 480 EC	l	280+34	0,2+1,5	107	–	–
Lontrel 300 SL	l	370	0,3	111	–	–
– Insekticidy						
Nurelle D 550 EC	l	70	–	–	0,6	42
Alfamor 050 SC	l	55	0,2	11	–	–
– Fungicidy						
Alfamor 050 SC + Sportak Alpha 380 EC	l	55+70	–	–	0,2+1	81
Horizon 250 EW	l	100	–	–	1	100
– APLIKACE PESTICIDŮ	h	55	1 h	55	1h 40'	91
Sklizeň				384		528
– dvoufázová řádkování	h	120	40'	80	–	–
sběr a výmlat	h	180	1 h 20'	240	–	–
– přímá sklizeň	h	240	–	–	1 h 50'	440
– doprava	h	48	1 h 20'	64	1 h 50'	88
Čištění a sušení	t	40	2,4	96	3,3	132
Pozemková daň/ha	PZL			72		72
Přímé náklady celkem				1970		2580
Výnos odpovídající nákladům	t/ha			1,86		2,43
Náklady na 100 kg semen	PZL			91,2		86,9
Hrubá tržba	PZL	1060	2,16	2289,6	2,97	3148,2

* probuzení semen, inkrustace hnojivy, obalování a další

Získané výsledky z kalkulací mají jen orientační charakter, protože náklady na produkci řepky nezáleží pouze na použité technologii ale také na:

- kvalitě organizace podnikání
- velikosti podniku
- úrovni výkonnosti mechanizace: vysoce výkonné stroje pro přípravu půdy, hnojení, setí a ochranu rostlin.

Mimo to uváděné ceny prací mají již v sobě zahrnuté vyšší náklady.

Kontaktní adresa

Dr. Tadeusz Walkowski, IHAR, ul. Strzeszyńska 36, 60-479 Poznań, tel.: 0048618233251,
e-mail: postbox@nico.ihar.poznan.pl